

HENRIETTE BEECHER STOWE

COLIBA UNCHIULUI TOM

REGIS

Cuprins

Introducere	3
UN OM DE OMENIE	5
MAMA	13
SOȚ ȘI TATĂ	17
O SEARĂ CU UNCHIUL TOM	22
SENTIMENTELE MĂRFII OMENEȘTI	26
DESCOPERIREA	34
ÎNGRIJORĂRILE UNEI MAME	40
UN SENATOR POATE FI ȘI OM	52
PREDAREA MĂRFII	70
LA QUAKERI	83
EVANGELINA	94
NOUL STĂPÂN AL LUI TOM	105
STĂPÂNA LUI TOM	114
UN OM LIBER SE APĂRĂ	135
PĂRERILE DOMNIȘOAREI OFELIA	152
TOPSY	184
KENTUCKY	200
FLOAREA SE OFILEȘTE	204

HENRIC	209
PREVESTIRI NEGRE	215
MICA EVANGHELISTĂ	219
MOARTEA	223
SFÂRȘITUL CELOR PĂMÂNTEȘTI	230
REUNIRE	232
PĂRĂȘITII	238
O PRĂVĂLIE DE SCLAVI	243
TRAVERSAREA	249
ȚINUTURI MOHORÂTE	253
CASSY	256
MULATRA	261
FĂGĂDUIELI DE DRAGOSTE	262
LIBERTATE	266
VICTORIA	269
MARTIRUL	272
TÂNĂRUL STĂPÂN	274
REZULTATE	280
LIBERATORUL	281

tineret crescut în respectul acelor tradiții burgheze care au întărit discriminările rasiale și situația de „inferioritate” a unei anumite categorii sociale, „Coliba unchiului Tom” este o acuzație adusă acelor care n-au reușit să se elibereze de prejudecățile din trecut.

Totuși ceva s-a schimbat!

Scriitori de vază, ca Howard Fast și Sinclair Lewis, au continuat să ducă o luptă susținută împotriva acelor care continuau să umilească și să asuprească oameni care au același drept la viață și la bucurii ca și semenii lor albi. Iar mișcarea progresistă din lumea întreagă a adus în curînd și în trista colibă a unchiului Tom un suflu nou-în-ceputul unei vieți libere și demne pentru toți oropsiții negrii ai Americii.

UN OM DE OMENIE

În înserarea unei reci zile de februarie, doi bărbați stăteau în fața unei sticle cu rachiu, în sufrageria frumos mobilată a casei din P..., din Kentucky. Erau singuri; scaunele foarte apropiate, iar cei doi păreau că discută o chestiune de mare importanță.

— Iată cum înțeleg să aranjez afacerea, spuse domnul Shelby.

— În felul acesta, nu pot, domnule Shelby; zău nu pot! reluă celălalt, ridicând paharul plin, în lumină.

— Cu toate acestea Haley, Tom este extraordinar! Pe cuvântul meu, își merită prețul: un om cinstit, ordonat, capabil, și care îmi conduce ferma ca nimeni altul.

— Cinstit! Vrei să spui cinstit atât cât poate fi un negru, zise Haley, umplându-și paharul cu rachiu.

— Nu, vreau să spun: cu adevărat cinstit, ordonat și muncitor. I-am încredințat de mult, tot ce am: banii, casa, vitele; îl las liber să circule prin tot ținutul; mereu și pretutindeni mi-a fost cinstit și credincios. Trebuie s-o mărturisesc, că mi-e foarte greu să mă despart de dânsul. Ei, haide, Haley, în felul ăsta suntem chit... Să batem palma, dacă ai un pic de conștiință.

— Am atâta conștiință, câtă poate avea un om de afaceri, spuse negustorul, glumind, și sunt gata să fac orice lucru rațional pentru a-mi obliga prietenii... Dar timpurile sunt grele, cu adevărat prea grele.

Negustorul oftă de câteva ori cu înțeles, apoi își umpiu un nou pahar cu rachiu.

— Ei bine, Haley, care sunt ultimele tale condiții? spuse Shelby după un moment de tăcere penibilă.

— Nu cumva mai ai, fată sau băiat, să-mi dai pe deasupra lui Tom?

— La drept vorbind, n-am pe nimeni de care aș

putea să mă privez. Când vând, trebuie să-ți închipui că numai o mare nevoie mă face să acționez așa; nu-mi place să mă despart de muncitorii mei: asta este un fapt bine cunoscut.

În acest moment ușa se deschise și un copil mulatru, de patru ani, intră în odaie. Era de-o remarcabilă frumusețe și foarte grațios. Sub buclele negre, mătăsoase și strălucitoare, doi ochi catifelati și blânzi priveau nevinovat printre genele lungi. Era îmbăcat în culori vii, ceea ce scotea mai mult în evidență farmecul lui de mulatru. Din felul nestingherit cu care privea prin cameră și din mișcările lui libere și degajate, se vedea foarte bine că acest copil era favoritul și răsfățatul stăpânului.

— Hep! Prinde! spuse domnul Shelby, fluierând ușor și aruncându-i un ciorchine de struguri.

Copilul țâșni cu toată vigoarea micilor lui membre și prinse prada. Stăpânul răs.

— Vino aici, Jim.

Copilul se apropie. Shelby îi mângâie părul buclat și-i ridică bărbia.

— Ascultă, Jim, să arăți domnului cum ști tu să cânti și să dansezi. Avea o voce clară, cu timbru sonor. Își acompania cântecul cu mișcări nostime din mâini, din picioare, cu tot trupul. Dar toate aceste mișcări se încadrau perfect în ritmul cântecului.

— Bravo! strigă Haley, aruncându-i o bucată de portocală,

— Acuma, Jim, umblă ca bătrânul Cudjoex, când are reumatism.

În aceeași clipă, membrele flexibile ale copilului se desfăcură și se deformară. O cocoasă i se formă în spate, și, cu bastonul stăpânului în mână, mimând bătrânețea dureroasă pe chipul său de copil, șchiopăta prin cameră, ca un octogenar.

Cei doi bărbați râdeau cu hohote.

În momentul acela, ușa se deschise încetișor și o tânără sclavă mulatră intră în cameră. Ajungea să arunci o privire de la ea la copil, ca să-ți dai imediat seama că sunt mamă și fiu. Aceiași ochi negri, strălucitori, cu gene lungi; aceleași trăsături delicate, fermecătoare. Era curat îmbrăcată, subțire, înaltă și foarte delicată. Toate acestea n-au scăpat ochiului rapid și exersat al negustorului.

— Ce este, Elisa? întrebă stăpânul, văzând-o că se oprește și-l privește cu un fel de codeală.

— Iertați-mă, domnule, venisem să caut copilul.

Băiatul se aruncă în brațele ei, arătându-i bunătățile căpătate, pe care le ținea într-un colț al șorțulețului.

— Bine, atunci ia-l, zise Shelby.

Elisa ieși repede, strângând copilul la piept.

— Extraordinar! strigă negustorul, splendidă marfă! Numai să vrei și te îmbogățești la Orleans cu fata asta! Am văzut nenumărate fete prețuite la mii de dolari bucata și nu erau mai frumoase.

— N-am nevoie să mă îmbogățesc de pe urma ei, tăie scurt Shelby, și pentru a schimba discuția, destupă o nouă sticlă. Îl întrebă pe negustor ce părere are despre calitatea băuturii.

— Excelent! Prima calitate! răspunse Haley. Apoi, întorcându-se și bătându-l familiar pe umeri, adăugă:

— Ia să vedem, cât ceri pe fată?

— Domnule Haley, nu-i de vânzare! Nevastă-mea n-ar vinde-o nici pentru tot aurul din lume.

— He! He! Femeile spun asta pentru că nu știu să numere, dar ia arată-le câte nimicuri ar putea să cumpere cu atâta bănet și își vor schimba imediat părerea... Te asigur eu.

— Îți repet, Haley, că nu trebuie să mai vorbim despre asta; am spus nu, e nu! reluă Shelby cu un aer hotărât.

— Atunci o să dai copilul, spuse negustorul. Cred că pe asta îl merit...

— Ei, ce-ai putea să faci cu copilul? spuse Shelby.

— Păi, am un prieten care se ocupă cu felul ăsta de comerț. Sunt articole de fantezie și bogații dau preț bun. În casele mari e nevoie totdeauna de un băiat drăguț, care să deschidă ușa, care să servească și să învezească lumea. Drăcușorul ăsta, muzicant și comediant, ar fi tocmai potrivit.

— Aș dori mai degrabă să nu-l vând, spuse Shelby pe gânduri. Adevărul, domnule, e că sunt un om de omenie și nu mi-ar place să despart pe un copil de mama sa.

— Adevărat? Da... Strigătul naturii... Vă înțeleg. Și eu sunt omenos, mai ales că m-a învățat meseria... Dacă nu ești omenos, atât cât trebuie, se pot pierde mulți bani, căci marfa devine de ne vândut. Dar în cazul acesta lucrurile se pot aranja foarte ușor dacă soția dumitale i-ar da niște fleacuri, cercei, rochii sau un sal, ar uita foarte repede. Totul e să se facă însă cu blândețe...

Negustorul se răsturnă comod în fotoliu și pentru a-și ilustra virtuțile reluă cu modestie:

— Nu cred că un om trebuie să se laude singur; dar o spun pentru că ăsta e adevărul. Trec drept negustorul cu cele mai frumoase turme de negri. Sunt în bună stare, sănătoși, grași și toate acestea din cauza felului meu de a mă purta. Omenia este, domnule, norma conduitei mele.

Shelby nu mai știa ce să răspundă, de aceea zise:

— Adevărat?

— Acum, trebuie să mărturisesc că ideile mele nu prea sunt populare... Se mai râde de ele; nu sunt chiar așa de răspândite... De, ce să-i faci? Așa sunt eu! Dar grație lor n-am ce spune, am fost recompensat. Negustorul râse și el de gluma lui și fiindcă era așa de original și de ascuțit în demonstrațiile lui umanitariste, Shelby însuși nu se putu abține să nu râdă, ceea ce făcu pe negustor să continue: E curios de fapt, dar n-am putut să bag asta în capul oamenilor până acuma, îl știi pe Tom Loker, fostul meu tovarăș, un băiat îndemânatic, numai că în privința negrilor era un drac și jumătate. Probabil că avea el principiile lui, pentru că altfel, era pâinea lui Dumnezeu. Obişnuiam să-i spun: „Ei, Tom, când sunt triste fetele și când plâng, trebuie să le înghiontești sau să le lovești peste față? Nu știi că asta poate să le desfigureze sau să le

îmbolnăvească și mai ales pe cele tinere le urăște? N-ai putea să le iei mai cu duhul blândeții? Ia încearcă, Tom, căci puțină omenie dă mai multe rezultate decât brutalitățile și ghiontii tăi". Tom însă nu a reușit să înțeleagă lucrurile acestea, mi-a stricat o mulțime de marfă și am fost nevoit s-o rup cu el, cu toate că avea o inimă bună și mână bună în afaceri.

— Și crezi că sistemul dumitale este preferabil celui practicat de Tom? întrebă Shelby.

— Desigur, domnule! De câte ori e cu puțință evit neplăcerile. Dacă vreau să vând un copil, o îndepărtez pe mamă... Ochii care nu se văd se uită. Nu-i ca la albi, care sunt crescuți cu gândul să-și păstreze copiii, soția și tot ce le aparține. Un negru care a fost dresat așa cum trebuie, nu se așteaptă la nimic din toate acestea și totul devine foarte firesc și ușor.

— Mă tem că ai mei nu au fost dresați cum trebuia, spuse Shelby.

— Posibil. Dumneavoastră, oamenii din Kentucky, îi cam stricați pe negri, îi tratați prea bine. Ce-i un negru? Păi, el e făcut să circule... să fie vândut lui Tom, lui Dick, sau Dumnezeu mai știe cui. Nu-i bine să-i deschizi capul, să-i dai speranțe pentru ca apoi să se găsească expus mizeriilor și greutăților care îi vor părea penibile. Aș îndrăzni să spun că ar fi mai bine pentru negrii dumneavoastră să fie tratați precum cei de la toate plantațiile. Știți, domnule Shelby, că fiecare om crede că el are dreptate. La rândul meu eu cred că mă port așa cum trebuie cu negri,...

— Ferice de omul care-i mulțumit de el, spuse Shelby, ridicând din umeri fără să caute să-și ascundă o impresie foarte defavorabilă.

— Ei... reluă Haley, după ce amândoi își mai depanară gândurile... Ei, ce spui?

— O să mă mai gândesc și o să vorbesc și cu nevastă-mea... răspuse Shelby. Totuși, Haley, dacă vrei ca afacerea să fie dusă cu discreția de care vorbeai, nu scăpa nici o vorbă prin vecini, căci s-ar auzi vestea printre oamenii mei și atunci mi-ar fi mult mai greu să-i liniștesc.

— Tac chitic! Dar în același timp îți declar că sunt al naibii de grăbit și că trebuie să știu cât mai curând posibil pe ce pot conta.

Se ridică și își puse pardesiul.

— Întreabă-mă astă-seară între șase și șapte și o să ai răspunsul, spuse Shelby.

Negustorul salută și plecă.

„Să nu pot să-l dau afară în brânci, se gândi Shelby, când văzu ușa bine închisă. Ce neobrazare! Știe că mă are la mână. Ah! Dacă mi s-ar fi spus vreodată că o să fiu nevoit să-l vând pe Tom unui blestemat de negustor de sclavi, i-aș fi răspuns: „Da ce, servitorul tău e un câine ca să te porți așa cu el?” Și acum n-am încotro... Și copilul Elisei! O să am de furcă și cu nevastă-mea! Oh! Datoriile! Datoriile! Nemernicul mă are la mână... și profită”.

Poate că în statul Kentucky, sclavajul se prezintă sub forma lui cea mai blândă. Predominația generală a agriculturii, liniștită și regulată, nu dădea loc la acele înfrigate eforturi de muncă forțată pe care trebuințele afacerilor o impune ținuturilor din sud; în Kentucky, starea sclavajului e mai în armonie cu ceea ce reclamă sănătatea și rațiunea.

Stăpânul, mulțumit cu un câștig moderat, nu este împins la cerințele nemiloase care silește mâna acestei slabe făpturi acolo unde speranța unui câștig rapid este aruncat în balanță fără altă contragreutate decât interesul pentru cel slab și oprimat. Shelby era dintr-

un bun aluat, o natură blândă și docilă, pornit spre indulgență față de toți cei care îl înconjurau. Nu neglija nimic din ceea ce se putea contribui la sănătatea sau buna stare a negrilor săi. Dar se aruncase în speculații orbește... se angajase pentru sume importante. Polițele lui se găseau în mâinile lui Haley... Iată cum se explică această convorbire relatată mai sus.

Elisa, apropiindu-se de ușă, auzise destul, ca înțelege că un negustor făcea oferte de cumpărare de slavi. Ar fi vrut să rămână mai mult la ușă ca să asculte, dar în aceeași clipă stăpâna ei o chemă, așa că trebui să plece. I se păruse totuși că ar fi vorba de copilul ei. Se înșelase oare? Inima îi bătu cu putere. Strânse fără să vrea copilul la piept, încât mititelul întoarse mirat capul, ca să-și privească mama.

— Elisa! Dar ce ai fată astăzi? spuse stăpâna văzând-o luând un lucru drept altul, răsturnând masa de lucru și dându-i o cămașă de noapte drept rochia de seară pe care i-o ceruse. Elisa se opri brusc.

— Doamnă, spuse ea, ridicând ochii către cer; apoi, izbucnind în lacrimi, căzu pe un scaun suspinând.

— Dar bine, Elisa, copila mea, ce ai?

— Oh! Doamnă! Doamnă! A fost un negustor, care a vorbit cu domnul. L-am auzit!

— Ei și? Ce-i cu asta?

— Doamnă, credeți că domnul ar vrea să-l vândă pe Henry al meu?

Și biata ființă se aruncă din nou pe scaun suspinând amar.

— Ei bine, nu, proasto! Știi bine că stăpânul vostru nu face afaceri cu negustorii din sud, și că n-are obiceiul să-și vândă sclavii atâta vreme cât ei se poartă bine... Și apoi, nebună ce ești, cine ar vrea să-ți cumpere pe Henry al tău și ce să facă apoi cu el? Hai,

usucă-ți lacrimile, agață rochia și piaptână-mă... Ai face bine să nu mai ascuți pe la uși!

— Da, doamnă, dar dumneavoastră n-ați consimțit... ca să...

— Ce nebunie! Nu, desigur, nu voi admite. Și cu asta gata.

Liniștită de vorbele stăpânei sale, Elisa o îmbracă la repezeală și râse de propriile ei temeri.

Doamna Shelby era o ființă superioară atât ca suflet cât și ca inteligență. Ea nu știa nimic din încurcăturile bănești ale soțului ei, astfel că fusese sinceră cu Elisa. Se gătea pentru o vizită așa că nu mai reținu nimic din cele discutate.

MAMA

Crescută de mică de stăpâna ei, Elisa fusese totdeauna tratată ca o favorită.

Cei care au călătorit prin sudul Americii au putut să observe eleganța rafinată, dulceața vocii și a manierelor care par să fie un dar special al unor mulatre. Aceste grații înnăscute, sunt adesea unite cu o frumusețe orbitoare și aproape totdeauna mărite de daruri personale. Fusese căsătorită cu un tânăr de condiția sa, harnic și frumos, care trăia pe o proprietate vecină.

El se numea George Harris. Acest tânăr fusese împrumutat de stăpânul lui, pentru a munci într-o fabrică de saci. Îndemânarea și priceperea îi dădură un loc de frunte. El inventă o mașină de curățat cânepa. Față de educația și starea socială în care era îngrădit inventatorul, se poate spune că el desfășurase tot atâta geniu mecanic cât Whitney cu mașina lui pentru bumbac. Era iubit de toți din fabrică. Totuși, cum acest sclav, în fața legii nu era un om, ci un lucru, toate aceste

calități superioare erau supuse controlului tiranic al unui stăpân vulgar și cu idei strâmte. Zgomotul invenției ajunsese până la el; se duse la fabrică să vadă ce ispravă făcuse acest obiect cu creier; fu primit cu entuziasm de către director care-l felicită că avea un slav atât de destoinic.

George îi făcu onorurile fabricii, îi arătă mașina sa, și puțin amețit de laude vorbi atât de bine, se arătă așa de mare, păru atât de frumos, încât stăpânul lui începu să simtă un sentiment penibil de inferioritate. Ce nevoie avea

sclavul lui să străbată țara, să inventeze mașini și să-și ridice capul printre boieri? Trebuie făcută ordine... Trebuia să-l aducă la el, să-l pună să sape pământul... Se va vedea atunci ce măreț este! Fabricantul și toți lucrătorii fură foarte mirați că cere socoteală lui George, că vroia, zicea el, să-l ia imediat acasă.

— Dar domnule Harris, spunea fabricantul, nu cumva e o hotărâre pripită?

— Ce importă! Nu-i al meu?

— Am consimțit bucuroși să ridicăm prețul!

— Nu-i un motiv: n-am nevoie să-mi închiriez sclavii când aceasta nu-mi mai place.

— Dar, domnule, păcat, pentru că pare foarte potrivit pentru munca aceasta!

— Posibil. Dar aş paria că la muncile la care l-am pus eu, niciodată n-a fost atât de potrivit.

— Și apoi, spuse destul de neîndemânatic unul dintre lucrători, gândiți-vă la mașina pe care a inventat-o.

— Ah! Da! O mașină care să scutească de oboseală? Asta a inventat, pariez. Numai un negru putea să inventeze așa ceva. Nu sunt ei înșiși niște mașini? Nu rămâne.

Când auzi această condamnare, pe care o știa fără drept de apel, George rămase năucit. Își încrucișa brațele pe piept și își mușcă buzele; dar revolta îi ardea pieptul ca un vulcan, făcea să-i curgă prin vine torente de lavă înflăcărată, respirația îi era scurtă, ochii săi mari și negri aveau strălucirea cărbunilor aprinși. Ar fi avut fără îndoială o ieșire fatală, dacă directorul nu i-ar fi spus încetitor, atingându-i mâna:

— Cedează George, du-te cu el acum; vom încerca să te reluăm.

Tiranul observă gestul. Acest lucru îl întărește și mai mult în hotărârea de a păstra victima în puterea lui. George fu adus la fermă și întrebuințat la muncile cele mai grele. Fără îndoială că a făcut toate eforturile ca să nu crâcnească nimic; dar fața lui mohorâtă și privirile lui erau suficiente pentru a arăta ce simte. Semne prea vizibile pentru a putea confunda un om cu un lucru!

În timpul perioadei fericite când lucra la fabrică, George o văzuse pe Elisa și se însurase cu ea; în

acest timp bucurându-se de încrederea și favoarea șefului său, avea libertatea deplină să se ducă oriunde vroia. Căsătoria aceasta primise aprobarea doamnei Shelby, care, ca toate, femeile îi plăcea să se ocupe cu căsătoriile; era fericită să o poată mărita pe favorita ei cu un om care-i convenea din toate punctele de vedere. Nunta se făcu în salonul cel mare